

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра загальної і соціальної психології та соціології

проф. ап. Лотоцький С. В. *С.В.Л.*
Протокол № 2 від «16» жовтня 2019 р.

№13416102019

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни
ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

підготовки бакалавра
спеціальності 053 «Психологія»
освітньої програми «Психологія»

Луцьк – 2019

Програма навчальної дисципліни «Організаційна психологія» підготовки бакалавра, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», за освітньою програмою «Психологія»

Розробник: Малімон Л.Я., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та соціальної психології і соціології

Рецензент: Кульчицька А.В., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри загальної та соціальної психології і соціології

протокол № 1 від 30 серпня 2019 р.

Завідувач кафедри

 (Лазорко О.В.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету

протокол № 1 від 4 вересня 2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету

 Іванашко О.Є.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма дисципліни «Організаційна психологія» для студентів денної форми підготовки бакалавра, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» подана у таблиці 1.

Таблиця 1 (денна форма навчання)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія Бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>180 / 6</u>		Рік навчання 3
		Семестр 5
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції 24 год.
		Практичні (семінарські) 24 год.
		Лабораторні 24 год.
		Самостійна робота 100 год.
Консультації 9 год.		
Форма контролю: залік		

Програма дисципліни «Організаційна психологія» для студентів заочної форми підготовки бакалавра, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» подана у таблиці 2.

Таблиця 2 (заочна форма навчання)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія Бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>180 / 6</u>		Рік навчання 4
		Семестр 7
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 10 год.
		Лабораторні 10 год.
		Самостійна робота 128 год.
Консультації 22 год.		
Форма контролю: залік		

Програма дисципліни «Організаційна психологія» для студентів заочної форми підготовки бакалавра на базі ОКР «молодший спеціаліст», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» подана у таблиці 3.

Таблиця 3 (заочна форма навчання на базі ОКР «молодший спеціаліст»)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна
		Рік навчання 2

Кількість годин/кредитів <u>120 / 4</u>	053 Психологія Бакалавр	Семестр 3
		Лекції 10 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Практичні (семінарські) 8 год.
		Лабораторні 8 год.
		Самостійна робота 80 год.
		Консультації 14 год.
		Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

У вітчизняній науковій практиці організаційна психологія розглядається як прикладна галузь соціальної психології. Також у предметну сферу організаційної психології включаються дослідження, які стосуються психології праці, інженерної психології, психології управління, психології підприємницької діяльності, економічної психології. У програму курсу увійшли теми, що пов'язані з методологічними проблемами організаційної психології і напрямками в аналізі й описі організацій; розгляду організації як соціальної системи, базовою детермінантою якої є психологічна складова. Важливими є проблеми вивчення основних підходів у дослідженні організації, психологічний аналіз структурно-функціональних особливостей організації, організаційна поведінка і взаємодія, поведінка людини в умовах організації; розвиток організації, корпоративна культура організації; соціально-психологічний клімат; управління інноваціями в організації; гендерні аспекти в організації; управління організаційними конфліктами. Також вивчається зміст та особливості діяльності психологів в організації, основні технології роботи організаційних психологів з менеджерами та персоналом організації.

Метою навчальної дисципліни є сприяння професійній підготовці фахівців, які б відповідали вимогам суспільства, процесам гуманізації сучасних організацій різних форм власності й могли здійснювати професійну діяльність з вирішення організаційно-психологічних проблем.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні категорії й принципи соціально-психологічного функціонування сучасних організацій і методи та інструменти діяльності організаційного психолога.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- вміти використовувати теоретичні знання для аналізу організаційно-психологічних проблем;
- здійснювати самостійну аналітичну і науково-дослідницьку роботу в області організаційної психології, застосовуючи організаційно-психологічні методи і методики відповідно до мети, задач і методології дослідження;
- вміти проводити психопрофілактику та вирішувати організаційні конфлікти;
- володіти технологією прийняття організаційних управлінських рішень і практичними навичками щодо психологічного забезпечення професійної діяльності;
- здійснювати аналіз особистостей та міжособистісних взаємин у групах;
- вміти проводити психологічний аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища організації;
- визначати засоби оптимального впливу на персонал організації для створення належного соціально-психологічного клімату в колективі;
- застосовувати психологічні методи оцінки персоналу;
- використовувати психотехнології роботи з різних проблем, які виникають у персоналу організації.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 3 (ДФН)

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин:					
	У тому числі					
	Усього	Лекції	Практичні заняття	Лабораторні роботи	Самостійна робота	Консультації
Змістовий модуль 1. Сучасна психологія організацій: теоретико-методологічні засади						
Тема 1. Становлення, предмет та методи організаційної психології	17	2	4		12	1
Тема 2. Організація як об'єкт вивчення організаційної психології. Психологічні основи організаційного розвитку.	23	2	2	4	12	1
Тема 3. Особистість в організації. Влада та лідерство як базові організаційні процеси	23	4	4	4	12	1
Тема 4. Організаційна поведінка, комунікація і адаптація працівника	27	4	4	4	14	1
Усього за змістовним модулем 1	92	12	14	12	50	4
Змістовий модуль 2. Психологічний аналіз організаційних процесів						
Тема 5. Соціально-психологічний клімат організації. Організаційна культура.	23	4	4	2	12	1
Тема 6. Групова взаємодія і прийняття групових рішень	25	4	4	4	12	1
Тема 7. Організаційні інновації. Управління організаційними змінами.	21	2	2	4	12	1
Тема 8. Зміст та особливості діяльності психологів в організації	21	2	2	2	14	1
Усього за змістовним модулем 2	88	12	10	12	50	4
Разом	180	24	24	24	100	8

Таблиця 4 (ЗФН)

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин:					
	У тому числі					
	Усього	Лекції	Практичні заняття	Лабораторні роботи	Самостійна робота	Консультації
Змістовий модуль 1. Сучасна психологія організацій: теоретико-методологічні засади						
Тема 1. Становлення, предмет та методи організаційної психології	20	2			16	2
Тема 2. Організація як об'єкт вивчення організаційної психології. Психологічні основи	20	2			16	2

організаційного розвитку.						
Тема 3. Особистість в організації. Влада та лідерство як базові організаційні процеси	24	2	2	2	16	2
Тема 4. Організаційна поведінка, комунікація і адаптація працівника	24		2	2	16	4
Усього за змістовним модулем 1	88	6	4	4	64	10
Змістовий модуль 2. Психологічний аналіз організаційних процесів						
Тема 5. Соціально-психологічний клімат організації. Організаційна культура.	24	2	2	2	16	2
Тема 6. Групова взаємодія і прийняття групових рішень	20			2	16	2
Тема 7. Організаційні інновації. Управління організаційними змінами.	24		2	2	16	4
Тема 8. Зміст та особливості діяльності психологів в організації	26	2	2		16	4
Усього за змістовним модулем 2	92	4	6	6	64	12
Разом	180	10	10	10	128	22

Таблиця 5 (ЗФН на базі ОКР «молодший спеціаліст»)

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин:					
	У тому числі					
	Усього	Лекції	Практичні заняття	Лабораторні роботи	Самостійна робота	Консультації
Змістовий модуль 1. Сучасна психологія організацій: теоретико-методологічні засади						
Тема 1. Становлення, предмет та методи організаційної психології	14	2			10	2
Тема 2. Організація як об'єкт вивчення організаційної психології. Психологічні основи організаційного розвитку.	14	2			10	2
Тема 3. Особистість в організації. Влада та лідерство як базові організаційні процеси	18	2	2	2	10	2
Тема 4. Організаційна поведінка, комунікація і адаптація працівника	14		2	2	10	
Усього за змістовним модулем 1	60	6	4	4	40	6
Змістовий модуль 2. Психологічний аналіз організаційних процесів						
Тема 5. Соціально-психологічний клімат організації. Організаційна культура.	18	2	2	2	10	2
Тема 6. Групова взаємодія і прийняття групових рішень	12				10	2
Тема 7. Організаційні інновації. Управління організаційними змінами.	14			2	10	2
Тема 8. Зміст та особливості діяльності психологів в організації	16	2	2		10	2
Усього за змістовним модулем 2	60	4	4	4	40	8

Разом	120	10	8	8	80	14
-------	-----	----	---	---	----	----

5. ТЕМИ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Становлення, предмет та методи організаційної психології

Організація як соціальна група. Організаційна психологія як прикладна галузь психології. Становлення і розвиток організаційної психології (У. Д. Скотт, Г. Мюнстерберг, Е. Мейо). Предмет, задачі, структура організаційної психології. Основні поняття організаційної психології. Місце організаційної психології в системі психологічної науки. Міждисциплінарні зв'язки організаційної психології з іншими галузями психології. Місце організаційної психології в системі «наука – практика».

Методи дослідження в організаційній психології. Особливості загальнопсихологічних методів у організаційній психології. Специфіка спостереження за його метою та об'єктом. Експеримент в організаційній психології (індивідуальний, груповий, масовий). Особливості опитувальних методів (анкети, інтерв'ю, тести). Метод ігор і розв'язання ситуацій, характерних для організаційної діяльності. Метод соціометричних виборів у дослідженнях виробничих колективів. Особливості асоціативного експерименту в організаційній психології.

Рівні аналізу в організаційній психології: індивід, група, організація. Ситуаційний підхід в дослідженні сучасних організацій. Обмеження сучасної наукової парадигми організаційної психології. Перспективи розвитку організаційної психології.

2. Організація як об'єкт вивчення організаційної психології. Психологічні основи організаційного розвитку.

Поняття і критерії визначення організації. Організація як соціальна система. Соціальні та психологічні характеристики організації. Моделі організацій.

Концепція життєвого циклу організації. Етапи розвитку організації. Цілі організації. Формальна і неформальна організація. Характеристики неформальних організацій. Основні теоретичні підходи дослідження організації. Школа наукового менеджменту (Ф.Тейлор). Теорія групових процесів (К.Левін). Теорія організації як соціотехнічної системи (Ф.С.Емори, Є.Л. Трист). Теорія класичної, або апаратної формальної бюрократії (М.Вебер). Теорія стимулювання і мотивації (Х.Хаймон, Д.Каті та І.Раймер). Мережева модель організації (С.Дж. Ламмерс). Теорії відкритих систем: теорія загальних систем (Л. фон Берталанффі, 1956); концепція невизначеності.

Характер організації. Теорія психологічних типів (К. Юнг) в аналізі організацій. Інформаційне трактування психологічних типів організації (І.Майєрс і К.Бріггс). Використання методики МВТ в організаційному консультуванні. Аналіз організацій як відкритих соціальних систем, ситуаційний підхід, принцип «організацій, що навчаються», принцип гуманістичного менеджменту.

3. Особистість в організації. Влада та лідерство як базові організаційні процеси

Лояльність і відданість персоналу організації. Ціннісна регуляція поведінки персоналу організації. Організаційні вимоги до співробітника організації. Робочі групи і команди в організаціях. Рольовий розподіл в командах. Рольові конфлікти в командах. Особливості індивідуальної і групової ефективності в організації

Феномен влади. Лідерство і керівництво як соціально-психологічні феномени. Характеристика лідерства. Формальне і неформальне організаційне лідерство. Концепції лідерства: теорія лідерських ролей Бейлса; теорія рис лідерства (М. Вебер); інтерактивна теорія; ситуаційна теорія Ф. Фідлера; стратометрична концепція А. В Петровського. Особистість лідера. Типи лідерів (за Шахназаряном Н. В.): інтелектуальний; емоційно-комунікативний; практичний; універсальний. Поняття про популярність. Фактори популярності: позагрупові (соціально-демографічні), групові (норми, еталони), особистісні (вік, стать, характер). Порівняння ознак популярності та привабливості. Порівняння ознак

лідерства і популярності. Важливість врахування популярності та привабливості лідера для організації групи

Основні функції управлінської діяльності: цілепокладання; планування; організація; стимулювання; контроль, облік та аналіз діяльності; прийняття управлінських рішень (делегування повноважень); мотивація і стимулювання. Лідерство і організаційна влада. Лідерство і еволюція влади в організації. Теорії лідерства. Професійно-важливі якості керівника. Психологія індивідуального стилю управління.

4. Організаційна поведінка, комунікація і адаптація працівників

Поведінка людини в організації. Типи поведінки людини в організації. Моделі організаційної поведінки співробітників: "теорія Х" "теорія Y" Д. Мак Грегора, типологій підлеглих Е. Яхонтової, А. Маклакова та інш.

Організаційна комунікація. Функції спілкування. Комунікативна функція спілкування. Засоби комунікації. Вербальне спілкування. Невербальні засоби спілкування. Регулятивна функція спілкування. Перцептивна функція спілкування. Ідентифікація. Емпатія. Рефлексія. Інтерпретація і атрибуція. «Ефекти» міжособового сприйняття. Точність міжособової перцепції. Міжособова аттракція. Зворотний зв'язок.

Адаптація співробітників в організації. Адаптація співробітника як фактор підвищення ефективності його професійної діяльності. Основні види адаптації: за відносиною суб'єкт-об'єкт, за впливом на співробітника, за рівнем, за напрямками. Етапи адаптації співробітників. Система чинників адаптації. Методи дослідження адаптації співробітників в організації. Управління адаптацією. Соціальна та професійна адаптація персоналу організації.

Соціально-психологічний зміст поняття „кар'єра”. Типи кар'єри (Д.Сьюпер). Поняття „професіоналізм” та „кар'єрний ріст”. Основні стадії та етапи індивідуальної кар'єри..

5. Соціально-психологічний клімат організації. Організаційна культура.

Поняття соціально-психологічного клімату (СПК). Рівні психологічної згуртованості, сумісності та спрацьованості. Основні підходи до визначення природи СПК. Фактори формування СПК: фактори макросередовища, фактори мікросередовища. Характеристика методів вивчення клімату. Показники СПК. Характеристика сприятливого і несприятливого СПК. Оптимізація СПК. Технологія формування сприятливого СПК в організації.

Визначення організаційної культури (Е.Джакус, Х.Шварц і С.Девис, С.Мішон, П.Штерн, К.Голді, Е.Шейн, Г.Морган). Концепції організаційної культури. Рівні культури. Цінності організаційної культури. Типи організаційної культури. Види організаційної культур за Д.Зонненфельдом: бейсбольна команда; клубна культура; академічна культура; оборонна культура. Основні етапи формування організаційної культури. Ознаки психологічно «здорової» та «невротичної» організаційної культури. Структура корпоративної культури. Внутрішні та зовнішні атрибути корпоративної культури. Психологічний клімат та організаційна культура як чинники організаційної ефективності. Методи підтримки і розвитку організаційної культури.

6. Групова взаємодія і прийняття групових рішень

Взаємодія в організації: групові процеси. Формальна і неформальна структура групи. Проблема організаційного мобінгу. Групова згуртованість. Сумісність. Спрацьованість. Ролі, які необхідні для успішного існування групи (по Бейлзу). Теорія символічного інтеракціонізму (Дж.Г.Мід). Групова динаміка по Т.Лірі. Концепція трансакцій по Е.Берну. Етапи ділового діалогу. Зворотний зв'язок у спілкуванні. Групові ефекти: ефект соціальної фасилітації; ефекти лінощі і розподіл відповідальності; ефект соціального порівняння (Л.Фестінгер); ефект конформізму; ефект групової поляризації; ефект приналежності до групи; психофізіологічний ефект; ефект синергії; ефект наслідування; ефект ореолу; ефект маятника; ефект пульсара; ефект „Ми і Вони”; ефект групового фаворитизму; ефект групового егоїзму; ефект „сніжного кому”; ефект бумерангу.

Роль соціальних стереотипів і мемів в прийнятті групових рішень. Групове мислення. Феномен огрупління мислення. Якісні методи прийняття рішень: SWOT – аналіз, суб'єктивне „зважування” наслідків, рефлексивне рішення, виділення ключових критеріїв, дерево рішень, метод інверсії, метод емпатії (метод особистої аналогії), метод організованих стратегій, метод „мозкового штурму”, метод гарної ідеї, метод синектики, метод утопічних ігор, метод Дельбеки. Методики прийняття групового рішення: модифікації методу „мозкового штурму” та його модифікації; метод аналогій; морфологічний метод та метод аналізу круга проблем; випадковий імпульс; метод ”635”; метод модерацій. Модифікація проведення „брейнстормінгу”. Методика „сім ступенів”. Етапи прийняття рішень. Критерії оцінки результату. Когерентність по П.Тагарду. Стили прийняття керівником рішень з групою персоналу. Технологія прийняття менеджерами управлінських рішень в організації.

7. Організаційні інновації. Управління організаційними змінами.

Поняття інноваційної діяльності (П.Дракер). Інноваційна організаційна культура. Види інновацій. Сприйняття особистістю нововведень та причини виникнення опору. Фактори, що впливають на відмову від нововведень. Психологічні бар'єри, які виникають при впровадженні організаційних змін. Класифікація типів особистості залежно від установки до нововведень.

Основні етапи процесу нововведення. Оцінка інноваційного клімату в організації (по Дж.Екваллу). Реінженіринг. Шляхи оптимізації нововведень в організаціях (Н.А.Ільїна). Програма тренінгу креативності (С.І.Макшанов і Н.Ю.Хряцова), по здійсненню інновацій в організації.

8. Зміст та особливості діяльності психологів в організації

Місце і роль психолога в організації. Просвітницька діяльність організаційних психологів. Діагностична діяльність організаційних психологів. Експертна діяльність організаційних психологів. Прогнозуюча діяльність організаційних психологів. Профілактична діяльність організаційних психологів. Особливості психокорекційної діяльності організаційних психологів. Особливості психоконсультативної діяльності організаційних психологів. Особливості психотерапевтичної діяльності організаційних психологів.

Поняття про модель психологічної служби. Характеристика моделей психологічних служб: „суспільна”, „організаційна”, „групова” та „особистісна”; „екстремальна” та „стабільна”, „безпосередня” та „опосередкована”. Положення про психологічну службу в організації. Планування роботи психолога в організації. Основні види діяльності організаційних психологів. Зміст діагностичної роботи психолога організацій. Діагностична робота психолога в рішенні задач професійного підбору персоналу. Мета і задачі професійного відбору. Модель визначення професійної придатності персоналу.

Технології роботи психолога організації з персоналом та менеджерами організації. Використовування сучасних методик психологічного дослідження організації і персоналу (опитувальник К.Л.Вілсона „Цикл управлінських умінь”; біографічний опитувальник (BIV); опитувальник „Якоря кар'єри” Е.Шейна; тест самомоніторингу М.Снайдера; методика оцінка загальних і спеціальних технічних здібностей Дж.Фланагана; анкета по вивченню організаційних умов, задоволеністю працею і професійним розвитком).

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна складається з трьох змістових модулів та її вивчення не передбачає виконання ІНДЗ (табл. 1,2,3). Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за: 1) поточне оцінювання з відповідних тем і виконання лабораторних робіт (максимум 40 балів); 2) модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Таблиця 6

Таблиця оцінювання

Поточний контроль (max=40 балів)			Модульний контроль (max=60 балів)		Заг. к-ть балів
Модуль 1 (семінарські заняття) (max – 15 балів)		Модуль 2 (лабораторні роботи) (max – 10 балів)	Модуль 3		
ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	МКР 1	МКР 2	
15	15	10	30	30	
					100

Таблиця 7

Оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	Для заліку
90 - 100	A	Відмінно	Зараховано
82 - 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 - 74	D		
60 - 66	E	Задовільно	Не зараховано (з можливістю повторного складання)
1-59	Fx	Незадовільно	

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Казмиренко В.П. Социальная психология организаций: Монография.-К.: МЗЗП, 1993-384с.
2. Ньюстром Дж.В., Дэвис К. Организационное поведение / Перевод с англ. под ред. Ю.Н.Каптуревского - СПб.: Изд-во «Питер», 2000. – 448с. – (Серия «Теория и практика менеджмента»).
3. Организационная психология / под ред. Г.В.Суходольского. – Харьков: Изд-во Гуманитарный Центр, 2004. – 256с.
4. Почебут Л.Г., Чикер В.А. Организационная социальная психология: Учебное пособие. - СПб.: Речь, 2002. – 298с.
5. Технології роботи організаційних психологів: Навч. Посібник для студентів вищ. навч. закл. та слухачів інститутів після диплом. освіти / За науч. ред. Л.М. Карамушки. – К.: Фірма „ІНКОС”, 2005. – 366с.
6. Чикер В.А. Психологическая диагностика организации и персонала. – СПб.: Речь, 2004. – 176с.

Додаткова література:

1. Авдеев В.В. Управление персоналом. Технология формирования команды: Учеб. пособие. - М., 2002.
2. Авраменко О.М. Підприємство від „А” до „Я” (Настільна книга для підприємців та малих підприємств). Вид. Регіональний Фонд підтримки підприємства по Херсонській області в рамках заходів Регіональної програми розвитку малого підприємства в Херсонській області., - Херсон., 2006. – 211с.

3. Андреева Г.М. Социальная психология: Учебник. - М., 2005.
4. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Конфликтология. - М., 1999.
5. Базаров Т.Ю. Управление персоналом: Учеб. пособие. - М., 2002.
6. Блейк Р., Моутон Дж. Научные методы управления / Пер. с англ. - К., 1996.
7. Бодди Д., Пэйтон Р. Основы менеджмента. - СПб., 1999.
8. Венделин А. Подготовка и принятие управленческих решений. - М., 1997.
9. Веснин В.Р. Практический менеджмент персонала: Пособие по кадровой работе. - М., 2001.
10. Гришина Н.В. Психологическая работа с конфликтами: три вида диалога // Психологические проблемы самореализации личности / Под ред. Л.А. Головей, Л.А. Коростылевой. - СПб., 1999. - Вып. 3.
11. Дерманова И.Б., Сидоренко Е.В. Психологический практикум. Межличностные отношения. - СПб., 1996.
12. Джуэлл Л. Индустриально-организационная психология. Учебник для вузов - СПб.: Изд-во «Питер», 2001. – 720с. ил. – (Серия «Учебник нового века»).
13. Дудченко В.С. Основы инновационной методологии. - М., 1996.
14. Забродин Ю.М. Психология личности и управление человеческими ресурсами. - М., 2002.
15. Завлин П.Н., Васильев А.В. Оценка эффективности инноваций. - СПб., 1998.
16. Занюк С. Психология мотивации. - Киев, 2001.
17. Инновационный менеджмент: Учебник для вузов / С.Д. Ильенкова, Л.М. Гохберг, С.Ю. Ягудин и др. / Под ред. С.Д. Ильенкова. - М., 1997.
18. Каммероу Дж., Баргер П., Кирби Д. Ваш психологический тип и стиль работы. - М., 2001.
19. Келли Г., Армстронг Р. Тренинг принятия решений. - СПб., 2002.
20. Кнорринг В.И. Теория, практика и искусство управления: Учебник. - М., 2001.
22. Кочеткова А.И. Основы современного управления персоналом. - М., 1999.
23. Литвак В.В. Разработка управленческих решений: Учебник. - М., 2002.
24. Лозниця В.С. Психологія менеджменту. Навч. посібник. - К., 2000.
25. Майерс Д. Социальная психология. - СПб., 2003.
26. Маслов Е.Б. Управление персоналом организации: Учебное пособие. - Новосибирск, 2001.
27. Машков Е.Б. Психология управления: Учеб. пособие. - СПб., 2002.
28. Мильнер В.И. Теория организаций. - М., 2002.
29. Моргунов Е.Б. Управление персоналом: исследование, оценка, обучение. М.: Бизнес-школа «Интел-синтез», 2000.
30. Моргунов Е.Б. Личность и организация. Конспекты лекций. М.: Тривола, 1996.
31. Морозова Г.Б. Психологическое сопровождение организации и персонала. - СПб.: Речь, 2006. – 400с.
32. Основы инновационного менеджмента. Теория и практика: Учебное пособие / под ред. П.Н. Завлина, А.К. Казанцева. - М., 2000.
33. Парыгин Б.Д. Основы социально-психологической теории. - М., 1971.
34. Психолог в организации: Советы профессионалов. - М., 2002.
35. Психология управления персоналом: Пособие для специалистов, работающих с персоналом / под ред. А.В. Батаршева, А.О. Лукьянова. - М., 2005.
36. Санкин М.И. Психология управления. - М., 2002.
37. Свенцицкий А.Л. Социальная психология управления. - Л.: Изд-во ЛГУ, 1980.

38. Станкин М.И. Психология управления. - М., 2002.
39. Управление персоналом организации: Учебное пособие / Под ред. А.Я.Кибанова. -М., 2001.
40. Управление персоналом предприятия: Учебное пособие / Под ред А.А.Крылова, Ю.В.Прушинского. - М., 2002.
41. Фишер Р., Юри У. Путь к согласию, или переговоры без поражения. - М.: Наука, 1990.
42. Хасан Б.И. Психотехника конфликта и конфликтная компетентность. - Красноярск, 1996.
43. Швалб Ю.М., Данчева О.В. Практична психологія в економіці та бізнесі. - К., 1998.
44. Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство. — СПб.: Питер, 2002.

Інформаційні ресурси

1. <http://psy.piter.com/library/>
2. <http://psy.rin/article/>
3. www.psych.uw.edu.p
4. www.psychologia
5. www.Uaua.info
6. www.coob.ru

8. ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ

Контрольна робота 1

1. Організаційна психологія як прикладна галузь психології.
2. Становлення і розвиток організаційної психології (У. Д. Скотт, Г. Мюнстерберг, Е. Мейо).
3. Об'єкт, предмет, завдання організаційної психології.
4. Міждисциплінарні зв'язки організаційної психології.
5. Специфіка спостереження за його метою та об'єктом.
6. Експеримент в організаційній психології (індивідуальний, груповий, масовий).
7. Особливості опитувальних методів (анкети, інтерв'ю, тести).
8. Метод ігор і розв'язання ситуацій, характерних для організаційної діяльності.
9. Метод соціометричних виборів у дослідженнях виробничих колективів.
10. Особливості асоціативного експерименту в організаційній психології.
11. Характер організації. Індивідуальність організації.
12. Організація як соціальна система. Соціальні та психологічні характеристики організації.
13. Концепція життєвого циклу організації. Етапи розвитку організації.
14. Характер організації. Теорія психологічних типів (К. Юнг) в аналізі організацій.
15. Інформаційне трактування психологічних типів організації (І.Майерс і К.Бріггс).
16. Особистісні властивості, що впливають на поведінку індивіда в організації.
17. Лояльність і відданість персоналу організації
18. Ціннісна регуляція поведінки персоналу організації.
19. Характеристика лідерства. Формальне і неформальне організаційне лідерство
20. Концепції організаційного лідерства.

Контрольна робота 2

1. Види організаційних комунікацій.
2. Комунікативні мережі. Его-мережі і соціальний капітал. Розвиток індивідуального і групового соціального капіталу.
3. Особливості неформального спілкування в організації.

4. Поняття адаптації. Основні види адаптації: за відносинам суб'єкт-об'єкт, за впливом на співробітника, за рівнем, за напрямками.
5. Етапи адаптації співробітників. Система чинників адаптації.
6. Поняття організаційного мобінгу. Історія проблеми.
7. Види, типи, об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення мобінгу.
8. Психологічні особливості особистості, що стає жертвою мобінгу.
9. Психологічні якості та поведінка працівника, що провокує мобінг.
10. Психологічні особливості захисту в ситуації здійснення мобінгу.
11. Організаційний і психологічний клімат.
12. Структура, фактори і вимірювання психологічного клімату в організації.
13. Поняття організаційної культури. Види, типи, рівні організаційної культури.
14. Ознаки психологічно «здорової» та «невротичної» організаційної культури
15. Структура корпоративної культури. Внутрішні та зовнішні атрибути корпоративної культури.
16. Плинність кадрів. Явище абсентеїзму (причини, види, напрямки дослідження).
17. Місце і роль психолога в організації. Просвітницька діяльність організаційних психологів.
18. Роль діагностичної та експертної діяльності організаційних психологів.
19. Прогнозування і профілактика як види діяльності організаційних психологів.
20. Особливості психокорекційної, психоконсультативної та психотерапевтичної діяльності організаційних психологів.

9. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Предмет і методи організаційної психології, її взаємозв'язок з іншими науками.
2. Організація як система. Ситуаційний підхід в організаційній психології.
3. Організаційна структура: психологічний аспект.
4. Психологічні проблеми управління організацією.
5. Процес прийняття рішень в організації.
6. Групове прийняття рішень в організації.
7. Комунікації в організації.
8. Неформальне спілкування в організації.
9. Правила побудови ефективних комунікацій.
10. Організація як функція управління. Проблеми і принципи делегування.
11. Теорії X, Y, Z в управлінні.
13. Загальна характеристика процесуальних теорій мотивації.
14. Теорія справедливості Адамса.
15. Теорія постановки цілей.
16. Модель яка підкріплюється мотивації.
17. Психологічні основи стимулювання праці в організації.
18. Психологічні аспекти економічного стимулювання.
19. Некономічні методи стимулювання праці.
20. Влада і політика в організації.
21. Форми і види влади в організаціях.
22. Конфлікти в організаціях.
23. Управління міжгруповим конфліктом.
24. Методи управління конфліктами.
25. Моделі арбітражу і посередництва у вирішенні конфліктів.
26. Психологічні характеристики груп в організаціях.
27. Соціальний контроль в організаціях.
28. Лідерство і керівництво в організаціях.
29. Згуртованість як фактор групової та індивідуальної діяльності.
30. Статус і роль індивіда в групі. Рольовий конфлікт.
31. Розвиток груп. Команди в організаціях.

32. Поведінка індивіда в організації. Основні проблеми.
33. Індивідуальні особливості як фактор організаційної поведінки.
34. Соціалізація в організації.
35. Задоволеність роботою: поняття, фактори, вимір.
36. Задоволеність роботою і трудова поведінка.
37. Проблеми стресу в організаціях.
38. Відданість організації.
39. Організаційна культура: поняття, методи формування.
40. Національні фактори організаційної культури.
41. Організаційний і психологічний клімат.
42. Проблеми діагностики організаційної культури.